Oponentský posudek na bakalářskou práci Venduly ČAJANOVÉ *Konstrukce životních příběhů současných osmdesátnic v pečovatelském domě ve středočeském městě X.* Praha : Fakulta humanitních studií Univerzity Karlovy, 2020. 50 s. + přílohy.

Vedoucí práce: doc. PhDr. Blanka Soukupová, CSc.

Záměrem předkládané bakalářské práce je pokus o analýzu obsahu a způsobu (re)konstrukce životních příběhů několika osmdesátiletých žen, současných klientek pečovatelského domu v jednom nejmenovaném středočeském městě, a to na základě orálně-historických (resp. narativních) rozhovorů, které s nimi autorka práce sama realizovala. Zvolené téma lze považovat za zajímavé a jeho vymezení současně poskytuje ideální podmínky pro kontextuální analýzu průniku tzv. velkých (událostních) a malých (tj. život „obyčejných lidí“) dějin s důrazem na regionální zkušenost.

Struktura práce byla po formální stránce zvolena správně. Po úvodním vymezení cílů následuje stručná teoretická část, v níž věnuje autorka hlavní pozornost konceptu kolektivní paměti. Poté je čtenář seznámen s metodou orální historie, způsoby sběru dat (narativní rozhovor) a vzorkováním (5 žen, klientek domu s pečovatelskou službou ve věku 82–87 let). Ocenit je třeba zejména badatelskou reflexivitu autorky v souvislosti se zařazením rodinného příslušníka (babička) do výzkumného vzorku, stejně jako zohlednění etických aspektů (anonymizace, byť částečně sporná – viz dále) a informace o průběhu rozhovoru (profily aktérek) i způsobu jejich analýzy (obsahová analýza).

Poněkud rozporuplným dojmem na mě působí podkapitola věnovaná domu s pečovatelskou službou a městu, v němž se nachází. Tento exkurs je podle mého názoru naprosto zbytečný. Z rozhovorů není zřejmé, zda jsou všechny respondentky rodačky, tudíž vztah k samotnému městu v tomto případě nehraje zásadní roli (resp. v analytické části není nijak zmiňován). Obdobně, autorka na několika stranách seznamuje čtenáře a čtenářky se službami a objektem pečovatelské služby, ani toto téma (způsob přijetí klientů, poplatky, vybavení atd.) však nemá příčinnou souvislosti s (re)konstruováním osobních biografií. Tato dvě témata by byla relevantní, pokud by se diplomantka rozhodla zkoumat regionální dějiny či reflexi současného stavu péče o seniory (pro tyto účely by však bylo vhodnější zvolit polostrukturované – tematicky orientované – interview). Paradoxně navíc tyto dvě pasáže

zcela negují již zmiňovanou anonymizaci, protože čtenář s všeobecným přehledem na základě uvedených informací velmi snadno určí konkrétní místo (resp. město) výzkumu.

Druhou polovinu práce tvoří empirická část, která respektuje chronologii životních trajektorií aktérek, obdobně jako proměnu jejich sociálních rolí. Ocenit je třeba genderovou perspektivu, kterou se snaží autorka reflektovat. Problémem empirické části je skutečnost, že autorka úryvky z rozhovorů sice analyzuje a vzájemně komparuje, ale nepokouší se o jejich interpretaci. Na druhou stranu lze kvitovat, že jakési náznaky se objevují v závěru práce, kde autorka odpovídá na v úvodu vymezené otázky, jakkoliv se nemohu zbavit dojmu, že (re)konstruována sociální realita aktérek je přijímána převážně v idealizované rovině. Domnívám se, že s ohledem na anonymizaci mohla být autorka při analýze kritičtější a v závěru se pokusit o syntézu v kontextu konceptu kolektivní paměti (hledání epifanií, jakožto klíčových momentů kolem nichž pamětnice své biografie konstruují).

V rámci obhajoby prosím kolegyni o zodpovězení následujících otázek: 1. Jakou roli sehrálo v rámci výzkumu jeho prostředí (tj. dům s pečovatelskou službou)? 2. V čem spatřujete riziko informovaného souhlasu v ústní podobě? Je podle Vašeho názoru takový souhlas v souladu se současnou legislativou (GDPR)? 3. Z jakého důvodu bylo přistoupeno k anonymizaci? Pokoušela jste se přesvědčit aktérky výzkumu, aby od tohoto požadavku opustily? Jakým způsobem byla anonymizace provedena v rámci přepisů? 4. Zaznamenala autorka při rozhovorech nějaké tabuizované téma? Jaký byl vztah narátorek k politickému režimu před rokem 1989 v rovině aktivní angažovanosti (viz některé rozpory v naracích na s. 44–45)? 5. Co se v autorčině pojetí skrývá pod pojmem „transparentní vzpomínka“? 6. Četly (či budou číst) pamětnice bakalářskou práci? Jak se autorka vyrovnává/vyrovnala se zpětnou vazbou (problém sdílené autority v rámci orálně-historického výzkumu)?

Po formální stránce nelze mít k práci zásadnější výhrady, snad jen s výjimkou psaní malých/velkých písmen (viz první/druhá světová válka, sametová revoluce apod.) a poněkud strohého a úsečného způsobu vyjadřování. Stylistika je na standardní úrovni, gramatické chyby se prakticky nevyskytují. Za poněkud problematickou nicméně považuji délku samotné práce, která se podle mého názoru pohybuje na hranici minimální rozsahu (zvlášť pokud bychom vyjmuli části věnované historickému a regionálnímu kontextu, které se samotným výzkumem příliš nesouvisí). Text mohl být také pro lepší kontextuální ukotvení rozšířen o některé přehledové publikace k dějinám každodennosti či hospodářským a sociálním dějinám

Československa před rokem 1989. Přepisy jako součást práce, byť ve formě příloh, opět nepovažuji za šťastné řešení s ohledem na anonymizaci respondentek.

I přes některé výše uvedené nedostatky se však podle mého názoru jedná o text, který po obsahové i formální stránce splňuje všechny stanovené požadavky na závěrečnou kvalifikační práci bakalářského stupně. Autorka prokázala, že je schopna navrhnout vlastní (kvalitativní) výzkum, samostatně pracovat v terénu a získané rozhovory zanalyzovat.

Bakalářskou práci kolegyně Venduly Čajanové proto **doporučuji k obhajobě a navrhuji její hodnocení známkou 2 („velmi dobře“)**, a to v závislosti na zodpovězení výše uvedených dotazů.

V Praze, dne 19. 1. 2020

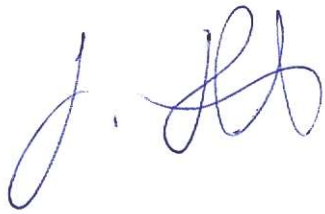

Mgr. Jiří Hlaváček, Ph.D.